

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www-facebook.com/NFUorge

Kulturdepartementet

15.11.2019

Høring om utkast til lov om språk (språklova)

Det vises til høringsnotat fra Kulturdepartementet vedrørende ovennevnte høring.

Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

Vi har noen generelle bemerkninger til forslaget som fremkommer av høringsnotatet.

Høringsnotatet inneholder flere forslag. Ett av forslagene er å lovfeste at norsk tegnspråk er det nasjonale tegnspråket. Det er positivt at dette lovfestes, men vi mener samtidig at det er behov for at også andre kommunikasjonsformer blir fremhevet og får et vern i loven. Mange personer med utviklingshemming mangler, eller har et svært begrenset talespråk. For mange er alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) den eneste måten de kan kommunisere på og blir deres morsmål, slik som norsk tegnspråk er morsmålet til mange tegnspråkbrukere. De er avhengig av alternativ og supplerende kommunikasjon for å kunne motta informasjon og for å kunne gi uttrykk for sine meninger. For at de skal kunne få tilgang til og benytte seg av grunnleggende menneskerettigheter, slik som ytringsfrihet og meningsfrihet, er det nødvendig for dem å kunne bruke alternativ og supplerende kommunikasjon på alle livets områder.

På samme måte som for tegnspråk, har elever og barnehagebarn rett til å få bruke alternativ og supplerende kommunikasjon i opplæringen og i barnehagen, jf. opplæringsloven §§ 2-16 og 3-13, og barnehageloven § 19 i. Departementet påpeker at selv om tegnspråk er et lovfestet opplæringsspråk, innebærer det likevel ikke at statusen for norsk tegnspråk i dagens lovverk er formalisert på generelt og overordnet nivå. Det samme gjelder for alternativ og supplerende kommunikasjon. Det er derfor et behov for å lovfeste at offentlige organer har et ansvar for å verne og fremme alternativ og supplerende kommunikasjon, på lik linje med norsk tegnspråk.

Norge ratifiserte FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i 2013, og har derfor et ansvar for å iverksette tiltak for å sikre at konvensjonens bestemmelser blir oppfylt for norske borgere. Formålet med konvensjonen er blant annet «å fremme, verne om og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og å fremme respekten for deres iboende verdighet», jf. artikkel 1. Av fortalen bokstav v) presiseres det at tilgjengelighet til informasjon og kommunikasjon er viktig for at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal bli i stand til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut.

Alle mennesker har ytringsfrihet, meningsfrihet og rett til tilgang til informasjon. Dette er en grunnleggende menneskerettighet, som skal sikres for alle mennesker uten forskjellbehandling, jf. blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10 jf. artikkel 14 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 19, jf. artikkel 2.

I FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 21 er det slått fast at retten til ytringsfrihet, meningsfrihet og tilgang til informasjon også gjelder for personer med nedsatt funksjonsevne. Dette innebærer at staten er forpliktet til å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan utøve rettigheten på lik linje med andre, og ved alle former for kommunikasjon etter eget valg. Etter konvensjonens artikkel 2 er alternativ og supplerende kommunikasjonsformer, -midler og -formater én slik kommunikasjonsform, som staten må legge til rette for.

Å kunne få informasjon og formidle tanker og meninger er en forutsetning for å få oppfylt andre rettigheter. For å kunne ta valg i eget liv og om egen hverdag, er det for eksempel en forutsetning at en har informasjon om hvilke valg en kan ta, hvilke konsekvenser de ulike valgene vil ha, og at man har en mulighet for å kommunisere sine meninger, slik at meningene blir omgjort til handling. Dette må til for å kunne utøve sin rettslige handleevne, jf. CRPD artikkel 12, og for å ha mulighet til å leve selvstendig og ta selvstendige valg om bosted og lignende, jf. CRPD artikkel 19.

Tilgang til informasjon og kommunikasjon med alternativ og supplerende kommunikasjonsmetoder er også viktig for å kunne få nødvendig informasjon om og gi informert samtykke om helsehjelp. Det vil kunne forebygge behovet for å gi helsehjelp med tvang, i tråd med pasient- og brukerrettighetsloven § 4A-1 første ledd.

I tillegg er tilgang til informasjon og kommunikasjon viktig for å kunne stemme ved valg, delta i samfunnsdebatten eller være politisk aktiv på lik linje med andre. Tilgang til informasjon og kommunikasjon vil derfor være grunnleggende for å få oppfylt retten til deltakelse i det politiske og offentlige liv, jf. CRPD artikkel 29.

På denne bakgrunn mener vi at språkloven også bør gi et vern til andre kommunikasjonsformer enn norsk språk, samiske språk, kvensk, romani, romanes og norsk tegnspråk, selv om kommunikasjonsformen ikke har status som offisielt nasjonalt språk. Staten må ha et ansvar for å verne og fremme alternativ og supplerende kommunikasjon. Dette er nødvendig for at Norge skal oppfylle sin forpliktelse etter CRPD til å fremme, verne om og sikre at mennesker med nedsatt

funksjonsevne får full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter.

Med vennlig hilsen

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Ingvild Østerby
Juridisk rådgiver